

MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA O'QUVCHILARNI MUSIQA BILAN YANADA QIZIQTIRISH VA ULARNING IJODIY RIVOJLANISH YO'LLARI

Xo'jageldiyeva Mahfuza Ergash qizi

Termiz davlat pedagogika instituti

Musiqa mahorati va madaniyati

kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: *Musiqa madaniyati darslari o'quvchilarni nafaqat musiqa asarlarini tinglash, balki musiqa san'atiga chuqurroq kirib borish, uni tushunish va yaratish jarayonlariga jalb qilish imkoniyatini beradi. Darslarda musiqa asarlarini tahlil qilish, turli janrlar bilan tanishtirish, ijro etish va yaratish faoliyatlari orqali o'quvchilarning estetik didi va ijodiy qobiliyatlari rivojlanadi.*

Kalit so'zlar: *musiqa darslari, pedagogik texnologiyalar, musiqiy faoliyatlar, musiqiy dasturlar va ilovalar, Interaktiv ta'lim platformalari,*

Musiqa inson hayotiga qadim zamonlardan kirib kelgan. Dastlab, musiqaning paydo bo'lishi, ehtimol, tabiatning tovushlari va insonning ularni taqlid qilishidan boshlangan. Dastlabki davrlarda musiqa hayotiy ehtiyojlar, rituallar yoki an'anaviy marosimlar bilan bog'liq bo'lgan. Masalan, o'tgan asrlar davomida jahonning turli burchaklarida musiqiy an'analar shakllangan, ular diniy marosimlar, urushlar yoki ijtimoiy hayotning bir qismi sifatida o'zgacha ahamiyatga ega bo'lgan.

Odatda, musiqa tabiiy tovushlardan, masalan, yomg'ir, shamol, qushlarning chiroyli kuylari, hayvonlarning tovushlari yoki tabiiy resurslarning (tosh, yog'och va boshqalar) urishidan ilhomlangan deb hisoblanadi. Bu tovushlar va ritmlar dastlabki odamlar tomonidan intuitiv ravishda ijro etilgan.

Musiqaning insoniyat hayotidagi o'rni keyinchalik rivojlanib, san'at va madaniyatning ajralmas qismlaridan biriga aylandi. Arxeologik qazilmalarda topilgan eski musiqiy asboblari, xususan, to'rt-besh ming yil ilgari mavjud bo'lgan flütlar va boshqa sozlar, musiqaning qadimiyligini ko'rsatadi.

Musika ta'limi nafaqat o'quvchilarning san'ati, balki ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda, estetik didini shakllantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Musika darslarini interaktiv va qiziqarli qilish juda muhimdir. O'quvchilarni musika asarlarini tinglashga, ular bilan tanishishga undash, so'ngra bu asarlarni muhokama qilish darslarni jonlantiradi. Misol uchun, turli musiqiy janrlarni taqqoslash, musiqiy asarlarning mazmuni va kompozitsiyasini tahlil qilish o'quvchilarda musiqaga nisbatan qiziqish uyg'otadi. Shuningdek, texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarga musika dasturlari yordamida ijro etish va yaratish imkoniyatlari berilishi zarur. Bu interaktiv metodlar o'quvchilarning musiqiy fikrlashini yanada rivojlantiradi.

Boshlang'ich sinf musika darslarida musiqiy faoliyatlarning aloqadorligini takomillashtirish texnologiyalari haqida gaplashamiz. Musika ta'limi o'quvchilarning estetik va ijodiy rivojlanishida muhim o'rin egallaydi. Shuning uchun, darslarda musiqiy faoliyatlarni o'zaro bog'lash va ularni zamonaviy texnologiyalar yordamida takomillashtirish masalasi juda dolzarb hisoblanadi. Boshlang'ich sinfdagi musika darslari o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ularga musiqiy madaniyatni singdirish va ijodiy fikrlashni o'rgatish uchun qulay platformadir. Musika darslarida o'rgatiladigan asosiy faoliyatlar quyidagilardan iborat:

- Kuylash: O'quvchilar musiqiy asarlarni tinglab, ular bilan birga kuylashadi. Bu faoliyat musika eshitish va vokal qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi.
- Chalish: Turli xil musika asboblari yordamida ritmni o'rganish va musika asarlarini ijro etish. Bu faoliyat musiqaning texnik jihatlarini tushunishga yordam beradi.
- Ritmni o'rganish: Ritm o'rgatish o'quvchilarning musiqiy his-tuyg'ularini rivojlantirishga xizmat qiladi.
- Musika tahlili: Musika asarlarini tahlil qilish va ularning mazmunini tushunish, o'quvchilarga musiqaning tuzilishini anglashga yordam beradi.

Bu faoliyatlarning o'zaro bog'lanishi juda muhim. Masalan, kuylashni o'rganishda ritmni bilish, musiqiy asarlarning strukturasi va ijro etish qobiliyati bir-biriga bog'liqdir.

Zamonaviy texnologiyalarni musiqa ta'limida qo'llash darslarning samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Hozirgi kunda turli xil interaktiv platformalar, musiqiy dasturlar, va onlayn resurslar mavjud bo'lib, ular o'quvchilarga musiqa faoliyatlarini ko'proq qiziqarli va samarali o'rgatishga yordam beradi. Quyida texnologiyalarni musiqa darslarida qo'llashning ba'zi usullarini ko'rib chiqamiz:

- Musiqiy dasturlar va ilovalar: Masalan, "GarageBand", "Soundtrap" kabi dasturlar yordamida o'quvchilar o'z musiqiy asarlarini yaratish, musiqiy qurilishlarni o'rganish va ijro etishlari mumkin. Bu dasturlar musiqiy texnikalarni o'rgatish va o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirishda yordam beradi.

- Interaktiv ta'lim platformalari: Musiqa ta'limida interaktiv platformalar orqali darslarni yanada jonli va qiziqarli qilish mumkin. "Kahoot!", "Quizizz" kabi platformalarda musiqaga oid viktorinalar o'tkazish o'quvchilarning diqqatini jalb qiladi va o'rganish jarayonini qiziqarli qiladi.

- Onlayn musiqiy resurslar: YouTube, SoundCloud kabi platformalar yordamida o'quvchilar turli xil musiqiy asarlarni tinglashlari, ularning tahlilini amalga oshirishlari, va musiqiy janrlarni o'rganishlari mumkin.

Zamonaviy texnologiyalarni musiqiy faoliyatlarga qo'llashning bir nechta afzalliklari mavjud:

- O'quvchilarning qiziqishini oshirish: Texnologiyalar yordamida musiqa darslari o'quvchilarga yanada qiziqarli va interaktiv tarzda taqdim etiladi. Musiqa yaratish, musiqani tahlil qilish va ijro etish jarayonlari ko'proq qiziqarli bo'ladi.

- Ijodkorlikni rivojlantirish: Texnologiyalar yordamida o'quvchilar musiqiy kompozitsiyalarni yaratishda o'z ijodkorligini namoyon qilishlari mumkin. Ular musiqiy asarlarni yozish, tahrirlash va ijro etishda o'zlarining mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar.

- Darslarni diversifikatsiya qilish: Musiqa darslarini texnologiyalar yordamida turli xil o'quv metodlari va faoliyat turlari bilan boyitish mumkin. Bu o'quvchilarga bir nechta his-tuyg'ularini rivojlantirishga yordam beradi va ularni musiqa ta'limiga yanada qiziqtiradi.

Texnologiyalarni musiqa ta'limiga samarali joriy etishda o'qituvchining roli juda katta. O'qituvchi texnologiya yordamida o'quvchilarni to'g'ri yo'naltirishi, ularga yangi metod va usullarni o'rgatishi kerak. O'qituvchi o'quvchilarga texnologiyalarni to'g'ri va samarali ishlatishda yordam berishi, shuningdek, ularni yaratgan musiqiy asarlarini tahlil qilish va muhokama qilishni o'rgatishi zarur.

Musiqa darslarining dars samaradorligini oshirishning yana bir yo'li bu ijro etishni rivojlantirish hisoblanadi. Musiqa darslarining samaradorligini oshirish uchun ijro etish qobiliyatini rivojlantirish zarur. O'quvchilarni qo'shiq kuylashga, musiqa asarlarini ijro etishga undash kerak. O'quvchilarni individual va guruh bo'lib ijro etishga rag'batlantirish orqali ularning musiqaga bo'lgan qiziqishini yanada oshirish mumkin. Shuningdek, musiqa asboblarini chalish, vokal texnikalarni o'rgatish, ansamblda birgalikda ijro etish imkoniyatlarini yaratish bu jarayonni yanada samarali qiladi. Musiqa darslarida turli musiqiy janrlarni o'rgatish muhimdir. O'quvchilarga xalq musiqasi, klassik musiqa, zamonaviy pop-musiqa, jazz va boshqa janrlarni o'rganish imkoniyatini yaratish kerak. Bu ularga musiqa san'ati va madaniyatining boyligini tushunishga yordam beradi. Bundan tashqari, dunyo bo'ylab turli xalqlarning musiqiy merosi bilan tanishtirish orqali o'quvchilarda jahon musiqasiga bo'lgan hurmatni shakllantirish mumkin.

Musiqa ta'limi faqat ijro etish bilan cheklanmasligi kerak, balki o'quvchilarga musiqiy kompozitsiya va aranjirovka qilishda ham yordam berish lozim. O'quvchilarni musiqiy g'oyalar yaratishga, yangi asarlar yozishga undash zarur. Shuningdek, turli guruhlarda ishlash, musiqiy loyihalar yaratish o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu jarayon, nafaqat musiqaga bo'lgan qiziqishni oshiradi, balki o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini ham mustahkamlaydi. Maktab ichida yoki maktablararo musiqiy tanlovlar, konsertlar va festival tashkil etish o'quvchilarga o'z

iste'dodlarini namoyish etish imkoniyatini beradi. Bu tadbirlar o'quvchilarning o'zlarini ifoda etishiga, musiqaga bo'lgan qiziqishlarini yanada oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, bunday tadbirlar o'quvchilarda musiqaga nisbatan hamkorlik, hamjihatlik va jamoaviy ruhni rivojlantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. M Xo'jageldiyeva Music as a Science and its peculiarities International Journal of Innovative Analyses and Emerging Technology 2021
2. M Xo'jageldiyeva Dutar national instruments and performance methods Analytical Journal of Education and Development, 2021
3. MAHFUZA ERGASH QIZI XO'JAGELDIYEVA Musiqa madaniyati fanining mazmuni hamda musiqaning bola tarbiyasida tutgan o'rni INTERNATIONAL JOURNAL OF DISCOURSE ON INNOVATION, INTEGRATION AND EDUCATION
4. Ходжагельдыева Махфуза Эргаш кызы, Машрабалиева Барно Машрабалиевна ИСТОРИЯ ПРОИСХОЖДЕНИЯ СЛОВА ДУТАР И СПОСОБЫ ЕГО ИСПОЛНЕНИЯ Новости образования: исследование в XXI веке
5. Khojageldiyeva Mahfuza Ergash qiz Panjiyeva Nilufar Kamol qizi The role of club activities in the development of students' musical abilities in general education schools Journal of Pedagogical Inventions and Practices 2022/7/13
6. Khojageldiyeva Mahfuza Ergash qizi, Chorshanbeyiv Suyunbek Nasriddin o'g'li, THE EMERGENCE OF NATIONAL POP ART IN UZBEKISTAN. Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development, 2022/6/30.
7. Khojageldiyeva Mahfuza Ergash qizi, Factors for Increasing Students' Musical Competence in Music Culture Classes European Journal of Innovation in Nonformal Education 2022/4/27
8. Khojageldiyeva Mahfuza Ergash Qizi, Chorshanbeyiv Suyunbek Nasriddin Ugli, THE HISTORY OF THE ORIGIN OF POP ART AND ITS PLACE IN UZBEK MUSIC IJTIMOIIY FANLARDA INNOVASIYA ONLAYN ILMIY JURNALI

9. Khojageldiyeva Mahfuza Ergash qizi, Pardayeva Nilufar Kamol qizi MUSIC LESSONS THROUGH SCHOOL AND EXTRACURRICULAR ACTIVITIES ARE WAYS TO INCREASE STUDENTS' COPING SKILLS TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI 2022/3/28

10. Khojageldiyeva Mahfuza Ergash qizi, Sayfiddinova Sevinch Akramovna Dutar National Instruments and Performance Methods TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI

11. МЭ ХОДЖАГЕЛЬДЫЕВА, БМ МАШРАБАЛИЕВА ИСТОРИЯ ПРОИСХОЖДЕНИЯ СЛОВА "ДУТАР" И СПОСОБЫ ЕГО ИСПОЛНЕНИЯ ЭКОНОМИКА.